

Для коментарів чи іншого зворотного зв'язку заповніть форму:
[форма зворотного зв'язку щодо цієї версії настанови](#)

Версія цього документу для друку: <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm00698&format=pdf>

Настанови на засадах доказової медицини.
Створені DUODECIM Medical Publications, Ltd.

Настанова 00698. Виявлення та лікувальна тактика при вчиненні сексуального насильства над дитиною

Автори: Ilona Luoma, Minna Joki-Erkkilä, Sirpa Taskinen
Редактори оригінального тексту: -
Дата останнього оновлення: 2016-10-18

Основні положення

Первинна медична допомога

- Детально зафіксуйте інформацію, що викликає підозру. Намагайтесь максимально скоротити опитування дитини. Спокійно вислухайте думки, які спонтанно з'являються у дитини або підлітка, та запишіть їх дослівно, наскільки це можливо.
- Опитайте дорослого, який викликає підозру, окремо — не в присутності дитини.
- Направте дитину для проходження фізикального обстеження у спеціалізованому закладі охорони здоров'я в такому порядку:
 - гострі випадки (< 3 днів) для екстреного огляду
 - невідкладні випадки (< 14 днів) — впродовж 24 годин
 - в плановому порядку, якщо з моменту можливого сексуального насильства пройшло більше 14 днів.
- За підозри, що дитина стала жертвою сексуального насильства:
 - повідомити про випадок в поліцію;

- повідомити про порушення прав дитини в соціальні служби для захисту дитини та перевірки ситуації.
- У разі необхідності проконсультуйтеся із спеціалістами та залучайте інші служби та/або органи влади (первинна медична допомога, поліція, соціальні служби, спеціалізована медична допомога, дитяча судова психіатрія).
- Оцініть потребу та направте дитину для надання медичної допомоги при кризовій ситуації, що склалась. За підозри на кримінальне правопорушення дитина до призначення дитячого психіатричного лікування повинна бути оглянута поліцією. Проте, навіть в гострих ситуаціях дитина має бути забезпечена необхідним медичним обслуговуванням та доглядом.

Спеціалізована медична допомога

- Повідомте про можливе вчинення сексуального насильства над дитиною в поліцію, та про порушення прав дитини — в соціальні служби.
- Надайте професійну допомогу поліції у розслідуванні можливого кримінального правопорушення щодо дитини.
- У разі потреби професійної допомоги у фізикальному огляді:
 - У гострих випадках зберіть зразки, що можуть свідчити про вчинений сексуальний злочин, та детально задокументуйте усі наявні пошкодження — свіжі та ті, що заживають.
 - У негострих та нетермінових випадках сексуального насильства огляди, в основному, проводяться після запиту поліції щодо надання професійної допомоги, але соматичні симптоми чи результати огляду можуть вимагати медичного обстеження для діагностики потенційного захворювання.
- Якщо опитування дитини проходить на офіційний запит поліції щодо надання допомоги, то це, зазвичай, відбувається у дитячих судово-психіатричних відділеннях розслідувань у центральних клінічних лікарнях.
- У разі необхідності потрібно проконсультуватись з експертами та залучити державні органи та інші служби (первинна медична допомога, поліція, соціальні служби, спеціалізована медична допомога).
- Оцініть потребу та направте дитину для надання медичної допомоги при кризовій ситуації, що склалась. За підозри на кримінальне правопорушення дитина до призначення дитячого психіатричного

лікування повинна бути опитана поліцією. Проте, навіть в гострих ситуаціях, дитина має бути забезпечена необхідним медичним обслуговуванням та доглядом.

Примітка

- У всіх дослідженнях повинна зберігатись об'єктивність, і слід враховувати правовий захист усіх залучених осіб.
- Підозра на сексуальне насильство над дитиною часто є пригнічуючим для фахівців, які займаються розслідуванням справи. Вони повинні звертатись за допомогою та/або порадою за необхідності.

Епідеміологія

- На підставі досліджень, проведених у різних країнах, зареєстрована поширеність сексуального насильства щодо дітей значно варіює залежно від таких факторів, як вік дитини або підлітка, та відмінностей у визначенні поняття "насильство".
- Згідно з опитуванням у Фінляндії поширеність досвіду сексуального насильства серед дівчаток 9-х класів знизилась з 7% у попередньому опитуванні до 4%, а серед хлопчиків — залишається на рівні приблизно 1%.
- Дуже рідко трапляються випадки, що біологічні батьки вчиняють сексуальне насильство над своїми маленькими дітьми.

Коли варто запідозрити сексуальне насильство

- Якщо дитина повідомляє про сексуальне насильство.
- Якщо є очевидець або якийсь інший об'єктивний доказ вчинку, такий як фото або відео.
- Якщо є соматичний прояв чи знахідка при обстеженні, що можуть виникати також і при захворюванні, нещасному випадку чи іншому виді насильства.
- Якщо у дитини виявили вагітність або наявність захворювань, що передаються статевим шляхом.
- При виникненні у дитини занепокоєння після того, як було виявлено педофіла.

Симптоми та знахідки при огляді

- У дитини, яка стала жертвою сексуального насильства, можуть бути повністю відсутні будь-які симптоми як психічні, так і фізичні.
- Симптоми та знахідки при огляді, що перелічені нижче, можуть виникати також при багатьох інших ситуаціях.
- Можливі соматичні знахідки
 - Біль, кровотеча
 - Печіння при сечовипусканні
 - Синці, забої, порізи (наприклад на зовнішніх статевих органах, внутрішній поверхні стегон)
 - Лейкорей у маленьких дівчаток
 - Захворювання, що передаються статевим шляхом
 - Вагітність
- У дітей, які стали жертвою сексуального насильства, можуть виникати зміни в емоційній сфері чи поведінці, та специфічні симптоми (такі як депресія, тривога, лякливість, саморуйнівна чи агресивна поведінка, регресивна чи сексуалізована поведінка) чи функціональні розлади (такі як розлади споживання їжі, розлади сну, енурез, закрепи, нетримання калу).
 - Аномальна поведінка чи поведінкові та емоційні симптоми не є достовірним індикатором можливого сексуального насильства, а підозра не повинна ґрунтуватись лише на цих даних.
 - Проте, наявність таких симптомів у дитини завжди потребує обстеження.

Заходи [доказ 03204] [C] [доказ 02464] [B]

Первинна медична допомога

- Спочатку вивчіть чинники, що викликали підозру щодо сексуального насильства. Повідомте поліцію відповідно до закону про захист дітей та подайте повідомлення про порушення прав дитини у соціальні служби (за необхідності).
- Зазвичай опитування дитини проводить поліція, або, з метою забезпечення професійної допомоги поліції — фахівці дитячого судово-психіатричного відділу розслідувань.

- Вислухайте усі спонтанні повідомлення від дитини та запишіть їх дослівно, наскільки це можливо.
- Якщо з моменту можливого вчинення сексуального насильства над дитиною пройшло менше 3 днів, необхідно екстрено направити дитину для проходження фізикального огляду у педіатричній/гінекологічній амбулаторії центральної клінічної лікарні.
- Якщо з моменту можливого вчинення сексуального насильства над дитиною пройшло менше 14 днів, необхідно невідкладно (клас 1) направити дитину на фізикальне обстеження у центральну клінічну лікарню.
- Якщо з моменту можливого вчинення сексуального насильства над дитиною пройшло більше 14 днів, необхідно направити дитину в плановому порядку на проходження фізикального обстеження.
- Інші державні органи (педіатричні судово-психіатричні підрозділи, поліція, соціальні служби) можуть проводити консультації, якщо це потрібно, навіть до прийняття будь-яких інших заходів.
- За необхідності оцініть потребу членів сім'ї у наданні їм медичної допомоги в кризовій ситуації та направленні їх для отримання лікування за кризови ситуації у відповідних закладах (дитячі та сімейні консультативні клініки, психіатричні амбулаторні відділення для дітей, підлітків та дорослих, громадські центри психічного здоров'я).

Спеціалізована медична допомога

- Професійна допомога поліції в розслідуванні сексуального насильства над дитиною є централізованою для університетських клінік та центральних лікарень.

Опитування дитини

- У випадку кримінального правопорушення опитуванням дитини буде займатись поліція або, на вимогу поліції, — інші спеціалісти (психолог або лікар з дитячого судово-психіатричного відділення розслідувань).
- Дитячі судово-психіатричні відділення розслідувань співпрацюють з іншими органами влади в плануванні та проведенні розслідувань.
- За підозри на вчинення сексуального насильства над дитиною через можливе кримінальне правопорушення поліція оцінює необхідність залучення адвоката для дитини.

- Залучення адвоката для дитини є виправданим, якщо опікун не може неупереджено керувати інтересами дитини.
- Загальна інформація щодо ситуації, яка склалася у дитини, та про те, як виникла підозра, збирається в соціальних службах, закладах охорони здоров'я та інших джерелах (за необхідності).
- На підставі отриманих даних оцінюється вірогідність підозри та можливість проведення опитування дитини, а також оцінюється вірогідність альтернативних гіпотез. Наприклад, дитина могла потрапити під вплив у зв'язку з суперечкою щодо опіки, або підозри з'явилися внаслідок непорозуміння чи неправильного розуміння подій.
- Опитування в зв'язку з можливим кримінальним правопорушенням дітей віком до 3–4 років зазвичай є неможливим через недостатній розвиток лінгвістичних здібностей.
- Якщо діти потрапили під вплив (наприклад, під час опитування), їх подальше опитування із застосуванням судово-психологічного методу є неможливим.
- Перед проведенням опитування дитини необхідно провести консультації між поліцією, прокурором та соціальними службами в дитячому судово-психіатричному відділенні розслідувань.
- Батьки та інші близькі люди, які знають про підозру, за необхідності теж мають бути почутими, залежно від ситуації, до або після опитування дитини.
- Перед заслуховуванням одного з батьків поліція пояснює свою позицію на попередньому слідстві.
- У будь-якій гострій ситуації дитина повинна бути опитана так швидко, наскільки це можливо.
- Опитування дитини ґрунтується на конструкції, розробленій для судово-психологічних опитувань, із застосуванням в основному відкритих запитань, намагаючись отримати вільний переказ дитини про події.
- Поліція завжди присутня при проведенні опитування в дитячому судово-психіатричному відділенні розслідувань.
- Для успішного опитування ситуація має бути спокійною, а з дитиною має бути налагоджений гарний взаємозв'язок.
- Дитині, відповідно до віку та рівня розвитку, необхідно пояснити пункти, які вимагаються Законом про кримінальні розслідування.

- Інтерв'ю має бути записане та розшифроване, тобто, переписане дослівно.
- Підозрюваний буде мати право побачити запис та надати поліції зустрічні запитання, які будуть поставлені дитині. Такі зустрічні питання будуть поставлені дитині поліцією, психологом або лікарем, залежно від того, хто спочатку опитував дитину. Інтерв'ю також має бути записаним на відео та розшифрованим.

Фізикальне обстеження дитини в спеціалізованих закладах охорони здоров'я

- Завданнями фізикального обстеження дитини є:
 - виявити та задокументувати будь-які фізичні пошкодження (синці, виразки тощо) та, за необхідності, призначити лікування
 - перевірка стану здоров'я дитини та оцінка впливу альтернативних факторів, що могли стати причиною фізичних симптомів та знахідок
 - збір зразків, що свідчать про сексуальне насильство
 - запобігання, підтвердження та призначення лікування захворювань, що передаються статевим шляхом, та повідомлення особі, яка є джерелом цих захворювань
 - подбати про посткоїтальну контрацепцію або підтвердити вагітність та направити дитину на лікування
 - оцінити потребу у введенні протиправцевої сироватки чи імуноглобуліну
 - у якості запобіжного заходу переконайтесь, що підліток отримав необхідні знання щодо статевих стосунків
 - ретельно задокументуйте доповідь та точно зафіксуйте усі знахідки за допомогою малюнків та фотографій. Візит для огляду повинен бути зафіксований на відео настільки, наскільки це можливо.
- Зразки, що свідчать про сексуальне насильство, повинні бути зібрані згідно з інструкціями у комплекті, який використовується при злочинах сексуального характеру.
 - Щоб не втратити будь-яких доказів, дитина не повинна митись чи змінювати одяг до огляду.

- Незалежно від віку дитини фізикальне обстеження має проводитись невідкладно, якщо з моменту можливого злочину минуло менше, ніж 14 днів. Свіжі рани чи ті, які загоюються, все ще можна побачити.
- Процедура огляду
 - Розпочніть огляд із забору зразків сексуального насильства та документації усіх пошкоджень шкіри.
 - Зразки, що можуть свідчити про сексуальне насильство
 - Якщо з моменту можливого насильства минуло менше 3 днів, то у маленьких дітей необхідно зібрати зразки, які зазвичай беруться у ділянці статевих органів, з пупка, пахвинної складки, зовнішніх статевих органів, анального отвору та інших ділянок, де знайдено плями чи сліди, що можуть мати стосунок до справи.
 - Якщо з моменту підозрюваного злочину минуло 7 та менше днів і пацієнт є підлітком, то проведіть забір зразків максимально розгорнуто, згідно з інструкціями у комплекті, який використовується при злочинах сексуального характеру.
 - Проведіть звичайний педіатричний огляд.
 - Крім того, ретельно огляньте ділянку рота та шкіру тулуба.
 - Огляньте ділянку статевих органів та анальну ділянку.
 1. Огляньте зовнішні статеві органи та дівочу пліву, розводячи статеві губи та проводячи тракцію.
 2. Покладіть дитину у положення “жаби” на коліна опікуна або плазом на оглядовий столик.
 3. У підлітків огляньте дівочу пліву за допомогою ватного тампону та балона сечового катетера.
 4. Огляд ануса можна проводити як в положенні лежачи на боці, так і в інших положеннях для огляду.
 - Сфотографуйте усі виявлені пошкодження.
 - Бажано використовувати кольпоскоп.
 - В гострих, невідкладних та незрозумілих випадках впродовж 2 тижнів зустріньтесь із спеціалістом для подальшого обстеження.

- Перед фізикальним оглядом важливо налагодити гарний взаємозв'язок з дитиною. Фізикальне обстеження дає можливість підтримати цілісність власного образу дитини, наприклад, коментуючи при огляді те, що він/вона здорова.

Подальші заходи

- Поліція повідомить усіх, хто має відношення до випадку, про те, що ведеться розслідування.
- Дитяче судово-психіатричне відділення може надати експертний висновок для попереднього розслідування.
- Соціальні служби оцінять потребу сім'ї в підтримці та обслуговуванні, а також потребу в проведенні заходів щодо захисту дитини.
- Різні органи влади тісно співпрацюють в наданні рекомендацій щодо лікування та визначення потреби в обслуговуванні.
- Діти або підлітки, зазвичай, після розслідування направляються лише для психіатричного лікування.
 - Потреба в лікуванні оцінюється індивідуально.
- Для сім'ї буде організовано консультації зі зворотнім зв'язком у дитячому судово-психіатричному відділенні, та отримано згоду на подальше лікування. За необхідності, представник соціальних служб може брати участь у консультаціях.
- Дитяче судово-психіатричне відділення має право надати необхідну інформацію стороні, яка буде організовувати подальше лікування.
- Діагностичні психіатричні заходи щодо дитини та підлітка, спрямовані на оцінку стану та лікування, проводяться в дитячих чи підліткових психіатричних медичних закладах або закладах соціальної адаптації сім'ї

Пов'язані ресурси

- Кокранівські огляди [\[пов'язані|00041|Identification and manag...\]](#)
- Література [\[пов'язані|00041|Identification and manag...\]](#)

Доказові огляди Duodecim

- [Доказовий огляд 03204](#). Treatment of sexually abused children.
Дата оновлення: 2012-08-07
Рівень доказовості: C
Резюме: Cognitive-behavioural approaches and some forms of treatment may be beneficial in sexually abused children.
- [Доказовий огляд 02464](#). School-based education programmes for the prevention of child sexual abuse.
Дата оновлення: 2015-10-08
Рівень доказовості: B
Резюме: School-based programmes for preventing child sexual abuse appear to improve primary (elementary) school-aged children's knowledge and self-protective behaviours.

Авторські права на оригінальні тексти належать Duodecim Medical Publications, Ltd.

Авторські права на додані коментарі експертів належать МОЗ України.

Published by arrangement with Duodecim Medical Publications Ltd., an imprint of Duodecim Medical Publications Ltd., Kaivokatu 10A, 00100 Helsinki, Finland.

Ідентифікатор: [ebm00698](#) Ключ сортування: [031.073](#) Тип: [EBM Guidelines](#)

Дата оновлення англomовного оригіналу: [2016-10-18](#)

Автор(и): [Ilona Luoma](#)[Minna Joki-Erkkilä](#)[Sirpa Taskinen](#) Автор(и) попередніх версій статті: [Merja Mäki](#)[Tuula Tamminen](#)
Редактор(и): Лінгвіст(и)-консультант(и) англomовної версії: [Hilkka Salmén](#) Видавець: [Duodecim Medical Publications Ltd](#)
Власник авторських прав: [Duodecim Medical Publications Ltd](#)

Навігаційні категорії

[EBM Guidelines](#) [Paediatric psychiatry](#) [Paediatrics](#) [Forensic medicine](#)

Ключові слова індексу

mesh: [Child Abuse, Sexual](#) [Sexual abuse](#) [Abuse](#) mesh: [child](#) mesh: [Sexual Harassment](#) mesh: [rape](#) mesh: [child abuse](#)
mesh: [Sex Offenses](#) speciality: [Forensic medicine](#) speciality: [Paediatric psychiatry](#) speciality: [Paediatrics](#)
mesh: [exploitation](#) mesh: [child protection act](#) mesh: [Incest](#) mesh: [Coitus](#) icpc-2: [Z16](#) icpc-2: [Z25](#)